

Asia: VN/20605/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (kohdennettu alijäämän kattamista koskevan määräajan jatkaminen)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Esityksessä ehdotetaan täydennettäväksi hyvinvointialuelakia väliaikaisesti siten, että talouttaan täysimääräisesti tasapainottaville hyvinvointialueille, joille ei kerry uutta alijäämää vuodelta 2025, voitaisiin valtiovarainministeriön päätöksellä myöntää harkinnanvarainen lisää aika ennen vuotta 2025 syntyneiden alijäämien kattamiseen viimeistään vuoden 2028 loppuun mennessä. Määräajan jatkamista ei kuitenkaan ehdoteta suoraan lain nojalla kaikille hyvinvointialueille, vaan pääsääntönä säilyy edelleen velvoite kattaa alijäämät vuoden 2026 loppuun mennessä. Luonnokseen sisältyy myös esitys hyvinvointialueiden investointisuunnitelman toimittamista koskevien määräaikojen muuttamisesta siten, että investointisuunnitelmaa koskeva esitys olisi toimitettava ministeriölle kalenterivuoden lopun sijaan huhtikuun loppuun mennessä.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue pitää hallituksen esittämiä muutoksia tarpeellisina. Hyvinvointialueen talous on ensimmäisten toimintavuosien aikana ollut merkittävästi alijäämäinen, mikä johtuu pääasiassa hyvinvointialueesta riippumattomista syistä. Muun muassa rahoitusmallin mukainen alkuvaiheen rahoitus ei ole riittävällä tavalla tunnistanut siirtymävaiheen erityiskustannuksia, todellisen kustannustason nousun vaikutuksia tai koronan jälkeisen palvelukysynnän normalisoitumisen vaikutuksia kustannusten kasvuun. Myös rahoitusmallin siirtymätasausvähennys on vaikuttanut osaltaan alijäämien syntyyn.

Hyvinvointialueella on toteutettu laajoja talouden sopeutuksia tuottavuus- ja taloudellisuusohjelman kautta. Toimenpiteitä on kohdennettu laajasti ja säästötoimet ovat olleet mittavia. Vuoden 2025 tuloksen odotetaan olevan ylijäämäinen ja talouden odotetaan jatkossakin kehittyvän suotuisasti, mutta on selvää, että kertyneen alijäämän kattamista hyvinvointialuelain mukaisesti vuoden 2026

loppuun mennessä ei voida pitää realistisena. Alijäämien kattaminen vuoden 2026 loppuun mennessä edellyttäisi alueelta niin mittavia sopeutustoimia, että perustuslain mukaisten kriittisten sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä pelastustoimen palvelujen saatavuus vaarantuisi. Varsinais-Suomen hyvinvointialue ei saanut valtiolta hakemaansa lisärahoitusta. Lähtökohtana lisärahoituksen hakemisessa oli, että sen turvin kertyneet alijäämät olisi ollut mahdollista kattaa tällä hetkellä voimassa olevan lain vaatimassa ajassa ja palveluja vaarantamatta. Ilman lisärahoitusta talouden sopeutus edellyttää pidempää aikajännettä. Oikeuskanslerin linjauksen mukaan talousarvio ja -suunnitelma on laadittava realistisille ja perustelluille oletuksille. Hyvinvointialueen näkemyksen mukaan määrääjän jatkaminen on ainoa tapa toteuttaa sekä taloudelliset että palveluiden järjestämiseen liittyvät velvoitteet vastuullisesti.

On tärkeää, että lakimuutoksen yhteydessä tunnistetaan alueiden erilaiset tarpeet ja mahdollistetaan yksilöllinen harkinta sekä hallinnollisesti sujuva menettely. Hyvinvointialueet eroavat toisistaan sekä taloudellisen tilanteen että rakenteellisten tekijöiden osalta. On perusteltua, että määrääjän pidennys kohdennetaan niihin alueisiin, jotka ovat jo toteuttaneet merkittäviä talouden tasapainottamistoimia, ja joilla talouden tasapainon aikaansaaminen ei nykyisestä lain määrääjasta olennaisesti viivästyisi käynnissä olevan suotuisan talouskehityksen perusteella. Harkinnanvaraisen lisääjän perusteella hyvinvointialueella on paremmat mahdollisuudet välttää lyhytjänteisiä toimia, jotka pidemmällä aikavälillä jopa lisäävät kustannuksia tai muutoin haittaavat organisaation toimintaa epätarkoituksenmukaisella tavalla.

Riskinä voidaan pitää sitä, että uuden alijäämän syntymisen estäminen vuonna 2025 saattaisi joillakin alueilla johtaa epätarkoituksenmukaisiin kertaluonteisiin ja hätiköityihin sopeutustoimiin. Harkinnanvaraisen lisääjän myöntämisen periaatteiden kuvaamisessa

tulisikin korostaa selvästi sitä, että lisääjän tehtävänä on tukea erityisesti hyvinvointialueita, joiden alijäämät tulisivat nykyisen talouden kehitysuran mukaisesti joka tapauksessa katetuksi kahden seuraavan vuoden aikana.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue kannattaa esitettyä määrääjän jatkamista koskevaa lakimuutosta ja pitää sitä välttämättömänä palvelujen turvaamisen ja realistisen taloudenpidon näkökulmasta. Määrääjän jatkaminen antaa mahdollisuuden toteuttaa

sopeutuksia hallitusti ja varmistaa perustuslain mukaisten palveluiden saatavuuden alueen asukkaille. Hyvinvointialue korostaa lisäksi, että hyvinvointialueiden taloudellinen erilaistuminen valtakunnallisesti on ollut ensimmäisten toimintavuosien aikana nopeaa ja että rahoituksen laskennan oikeellisuuteen liittyy epävarmuutta. Edellisen perusteella hyvinvointialue näkee tarpeellisena, että hyvinvointialueiden nykyisen rahoitusmallin

toimivuutta arvioidaan sekä keinoja, joilla rahoituksen määrittelyä pystyttäisiin yksinkertaistamaan ja oikeellisuutta parantamaan.

Hyvinvointialue pitää perusteltuna, että investointisuunnitelmien toimittamisen määräaika muutetaan siten, että jatkossa investointisuunnitelmat voidaan toimittaa ministeriöihin vasta sen

jälkeen, kun alueen laskennallinen lainanottovaltuus on määritelty, jolloin se voidaan ottaa huomioon investointisuunnitelmaa viimeisteltäessä. Aikataulujen yhdenmukaistaminen hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen selvitysten

toimitusaikataulujen kanssa on myös tarkoituksenmukaista, sillä nämä selvitykset sisältävät investointisuunnitelmiin liittyviä kysymyksiä. Eesityksen taustalla oleva oletus siitä, että suunnitelmien tarkkuus paranee, kun käsitellään vain yhden vuoden suunnitelmaa kerrallaan, ja kun suunnitelman laatimisen ja toteutuksen välinen aika lyhenee, on hyvin todennäköinen ja vastaa alueen omia kokemuksia.

Railamaa Jaana
Varsinais-Suomen hyvinvointialue - Talousjohtaja Ville Rajahalme,
rahoituspäällikkö Minna Näsman